

NŐ

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ara 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2'50 K

Budapest vezet.

Ígervény egy nagy tartozás első kis részletére,

Örömmel állapítjuk meg: Budapest törvényhatósági bizottságának tagjai túlnyomó többséggel megszavazták a községi választójog kiterjesztését a nőkre. Megszavazták, a vitában nem volt egyetlen egy ellenzője sem., nem hallottunk sem elavult ellenérveket, sem ócska rossz vicceket; ellenben valamennyi felszólaló követelte, pártolta, sürgette a nők választójogát. Diadalmas nap volt, elsőrangú demonstráció; eredménye, elismerése immár több mint évtizedes munkánknak. Okunk, jogunk volt az örvendezésre.

Vázsonyi Vilmos, a demokrata-párt elnöke nyújtott be indítványt, mely már a legközelebbi választásokra a virilizmus eltörlését és az általános, egyenlő, »minden budapesti lakosra kiterjedő« választójog életbe léptetését követelte az országgyűléstől.

A vita első szónoka, Hock János, nagyszabású beszédében azon kívánságának adott kifejezést, hogy a »művelt nőknek« adassék meg a választójogi. Székely Ferenc a kérdés felvetését nem látja időszerűnek, de ha jogkiterjesztésről bármikor is szó esik, abból — monda — ma már a nőket nem lehet kihagyni. Szembeállítja a férfiak választójoga alapján a szavazó házmestert a szavazatnélküli háztulajdonosnővel, az iskolaszolgát az igazgatónővel. Szigeti János a szabad polgári párt megbízásából kijelenti, hogy a nők is kiterjedő általános Választójog a párt programjának lényeges pontja a párt megalakulása óta. Baránszky Gyula tüzes, lelkes, hatásos beszéd kíséretében nyújtotta be pótindítványát, melyben követelte a választójog kiterjesztését a nőkre is. Követelte azért, mert a nők

erre érdemeket szereztek, követelte, mert erre a nőknek szükségük van érdekeik megóvására és követelte végre azért is, mert a köznek hasznára lesz.

Mind e pótindítványt, mind a többi felszólalásnak a nőkre vonatkozó részét a közgyűlés zajos tapssal, éjjenzéssel, a rokonszenv minden jelével kísérte. Vázsonyi, látván, hogy a nők választójoga a közgyűlésen sem nevetség, sem ellenszenv vagy tiltakozás tárgya nem volt, kijelentette, hogy közte és a felszólalók felfogása között eltérés a nők választójogára nézve nincsen; ismeri a fővárosi életnek számos olyan ügykörét, ahol nemcsak az aktív, hanem a passzív választójog is megilleti a nőket, ő — úgymond — indítványában nem a férfiak választó jogát, hanem a budapesti lakos választójogát követeli; budapesti lakos pedig a férfi és a nő egyaránt. Ez különben amolyan »részletkérdés«, mellyel sem indítványában, sem mostan foglalkozni nem akar.

Azt hisszük, nagyon fölösleges a nőket holmi ügyköröcskébe utalni-dugni, ha mind ez ügykörök, mind a passzív és aktív választójog, mint egyenjogú polgárokat, »budapesti lakosokat«, amúgy is megilleti. A nők egyéni rátermettségük és érdeklődésük köre szerint vehessenek részt bármilyen ügykör munkájában, nem pedig a nemüknek kegyesen engedélyezett egy-két jótékonykodó, gyámolító, kisebb jelentőségű bizottságban. A nők felelősségérzete, kritikája, munkabírása túlnőtt a jóakaratu gyámolítatáson, ebből nem kieriünk a jövőben.

Megértjük, ha a nők választójogát megfontolandó,

komoly lépésnek tartják az antifeministák; de nem ismerjük el, hogy komoly megfontolás után veszedelmesnek, károsnak vagy fölöslegesnek lehet tartani. Semmiképp meg nem értjük azonban, hogy a demokratavezér a választójognak a hökre való kiterjesztését »részletkérdésének minősíti, melyre kár vagy fölösleges az indítványban kitérni. A nők választójoga nem részletkérdés, nem lehet az, mert ezúttal is közel egymillió lakosság nagyobbik felének, félmillió polgárnak politikai felszabadulását jelenti; jelenti a nők részvételét mindazokban az intézkedésekben és elhatározásokban, melyektől a város jóléte, a város jövője, lakosságának élelmezése, közegészségügye, lakásügye, gyermekvédelme és közoktatásügye függ. Végzetes hibája a radikális pártoknak, hogy a nőket lebecsülik és elhanyagolják; evvel a lebecsüléssel nem lehet néprétegeket meghódítani, megnevelni. Ha valakinek a szövetségese, barátsága kívánatos, annak: a bizalmára kell pályázni, annak önértékét nevelni kell megbecsülésünkkel. Csak aki önértékes, csak aki erejét ismeri, lehet bajtárs, jó küzdőtárs. Bátorságukhoz és önértékükhöz adjunk a nőknek tudást, megismerést, hogy lássák az utat, melyen haladni, a munkát, amelyben résztvenni kell. Ezek a szempontok egyzersmind legjobban megvilágítják, hogy a nők választójogának kérdése nem részletkérdés.

Baránszky Gyula Vázsonyi szavai után kijelentette, hogy mivel maga Vázsonyi indítványát úgy értelmezi, hogy abban a nők választójoga is benfoglalatik, pótindítványát visszavonja. Ezt a körülményt majdnem minden újság tudósítója felhasználta arra, hogy úgy tüntesse fel e visszavonást, mint meghátrálást. Baránszky helyesbítő nyilatkozatát is csak néhány lap hozta.

A közgyűlés határozata csak parányi részletet ígér abból az óriás tartozásból, amelyet minden nemzet köteles leróni — ha eddig nem tette meg — a polgárok anyáival, feleségeivel, testvéreivel szemben. De első biztató jele annak, hogy becsületes adósaink vannak, akik nem bújnak ki a fizetség alól.

A közgyűlés határozata az országgyűlés elé fog immár kerülni. Reméljük, hogy azok a pártok, melyek a választójog kiterjesztéseért harcolnak, nem lesznek sem megalkuvóbbak és elmaradottabbak, sem bátortalanabbak Budapest Városatyáinál és hirdetni fogják régi jelmondatukat, hogy: általános választójog csak az, mely a nőkre is kiterjed.

A „Háziasszonyok Szövetsége” a feministák ellen.

A »Háziasszonyok Országos Szövetsége« a Pesti Naplóban gúnyosan mutat rá a községi választójogért folytatott munkákra és eszünkbe juttatja feddőleg, hogy mi annak idején megvetettük a községi választójogot, mivel az ambíciónk »csak a parlamentig terjed.«

Nehogy ez a megjegyzés jóhiszemű, tájékozatlan olvasókat megtéveszthessen, leszögezzük a következő tényeket:

Országunk tíz éven át a politikai jogokért folytatott heves küzdelem színtere volt.

Mi, feministák, keményen kivettük részünket ebből a harcból. A magyar asszonyok politikai egyenjogúsításáért küzdöttünk, minden akadályt, gúnyt, fáradságot megvető szívós energiával.

A nőmozgalom állhatatos hátramozdítói néha megzavartak — percekre — izzó munkánk közepette egy minden bizonnyal jóhiszemű, de igen naiv tanács újra és újra hangoztatásával.

»Legyetek szerények«, mondták, »ne a politikai, hanem a községi választójogot követeljétek.«

Azt feleltük akkor a tanácsadóknak, amit ma felelünk a gúnyolódóknak: csak politikai analfabéták állnának elő a községi jog követelésével, mikor ország és országgyűlés a politikai választójog reformjára készül.

Akik ismerték pro grammunkat, mely felöleli a magyar nő teljes polgári egyenjogúsítását, egy perccig sem kételkedtek abban, hogy kellő időben mi épp oly céltudatosan fogjuk érvényesíteni a városi polgárjogra irányuló törekvéseinket. Sőt nagyon jól tudtuk, hogy a városi polgárjogunkat kitűnően előkészíti éppen politikai propagandánk. Aminthogy azt a minap a városházán — nagy örömünkre — a posteriori is tapasztaltuk.

Le kell azonban itt szögeznünk minden félreértés kikerülése céljából a következőket:

Politikai jogainkért folytatott küzdelemünk nem lankadt el és nem lankasztaná el egy percre sem, a községi választójog kivívása.

Sőt mi a politikai jogot tartjuk fontosabbnak és ha itt előbbreválóságról szó lehetne, előbbre valónak is.

A kérdést éppen a fogyasztó szempontjából nagyon könnyű éles világitásba helyezni.

Szó sincs róla, igen jó és igen hasznos, feltétlen szükséges dolog, hogy a háziasszony és családanya a városi tanácsban és a közéletmezési bizottságokban érvényesítse tapasztalatait, hangoztassa kívánságainkat.

De mit jelent az enyhülés, amit ez a munka a fogyasztóra nézve hozhat, mikor olyan bajokkal kell megküzdeni, melyeket a hatalmi csoportok önző, kíméletlen és rövidlátó országos és államközi politikája ránk zúdított.

Az a fogyasztó, aki nagy szerényen azt mondja: Én nem kérek a politikai jogokból, oh nem, én ezekhez a dolgokhoz nem értek, ez csak férfi elméknek való, rászolgált arra, hogy agrarizmus, nagytőke, gazdasági és fegyveres háború karöltve fojtogassák. Mert nem akarja, makacsul nem akarja megszerezni magának az egyetlen orvosságot az elviselhetetlen bajok ellen: Politikai jogokat, legitim, céltudatos politikai befolyást.

Sz. S.-né.

TORNA. Berkesné Máté Mela
V., Mária Valéria-u. 12.
individuális testfejlesztő
tanfolyamai (gyermek és nők részére) október hó 1-én
kezdődtek. Előjegyzések naponta. Telefon-szám: 37—48

Levél Ignotushoz.

Hozzászólás „Női szavazat”-ról írt cikkéhez.

Engedje meg, szeretve tisztelt Ignotus, hogy sokak nevében itt, a nyilvánosság előtt mondjam el azt az ellenkezést, merem mondani, mert jobban takarja a fogalmat: azt a kritikát, mellyel a nőkért írt vasárnapi cikkét elolvastam.” Ignotus állást foglal mellettünk, ember-számba való befogadásunk mellett, de teszi ezt oly kegyesleereszkedően, oly elnéző-türelmesen, annyira játékbá illeszkedő — ne rontsuk a játékot — felkiáltással, hogy az érdekeltnek tüstént megformálódik a véleménye: nem ez az igazi. Nem ez az igazi megértés, mellyel meg fogják nyitni számunkra az emberi élet kapuit.

Nem azt mondom, hogy meg kell nyitni számunkra a kapukat. Hiába mondanám, hogy kell, ha nem volna természeti törvény és szükségszerű fejlődés, hogy megnyíljanak. De azt mondtam: meg fognak nyitni, mert ezt nagyobb erők döntötték el, mint az ér-te-ő apró pro és kontra hadakozásaink.

Az emberiség történetének, ugyebár, megvan a maga előre megrajzolt kifejlési vonala, a primitív pogányságból meg kellett jönnie a dekoratív pogányságnak, annak túlfejlése után a nazarethi ács fia hozta meg embermillióknak a leegyszerűsödés és szenvedés diadalát, mikor megszűnt egyszerűségnek és szenvedésnek lenni és soha nem látott pompák és gyönyörűségek tivomyája lett, akkor kellett, hogy Brúnóknak és Savonaroláknak, Calvinoknak és Luthereknek legyen brutálisan igazuk, — mikor a könyv megadatott az emberiségnek: a fizikai erő kezdte trónját veszteni s a megnövekedett tömegkultúrával a fizikai erő mindjobban háttérbe szorult: bevonult helyébe a mechanika, s mely mozgatja a kerekek, rugók, lefoglalt természeti erők démonjait: az ész. Az ész detronizálta az erőt (a legfizikább cselekvések egyikében, a hadviselésben, épp most aratja a halál tudomány diadalait) s az ész fordította meg a társadalom patriarkális nyájaskodásait, megteremtette a dolgozókat és kihasználókat, vagy csak egyszerűen rámutatott az igazságtalan arányokra, megsúgta az elnyomottak: te is ember vagy és megteremtette a legnagyobb mozgalmat, mely Jézus Krisztus óta megindult: a szocializmust. A szocializmust, mely névszerint össze-vissza száz éves talán, mely most éli gyermekkorát, melyet lehet ignorálni, letagadni, elnyomni, bebörtönözni és kötél által kivégezni, ha nem szánják neki a megtisztelő golyót, csak egyet nem lehet megcselekedni vele: útját állani nem lehet.

Az emberiség nemcsak Ádamból áll. Az emberiség Ádámon és Éván múlik. Ezen lehet sajnálkozni, ezt lehet kigúnyolni s lehet cinikusan mint szükséges rosszt ideállítani: mégis igaz és változtatni rajta nem lehet. Az emberiség ment át minden evolúción:

Ádám és Éva. Éva mindig ott volt, ahol a terhet Ádámmal meg kellett osztani. A teher évezredek át fizikai volt. A nő viselte a fizikai teher felét: életet adott, mikor a férfi ölni ment, ápolta házát, mikor férje földet, jószágot, kincset hódított, készítette háznépe tétel-italát, szőtte a ruháit, hímezte ékességeit, párolta orvosságait, napestig el volt telve életfentartó munkáival. Mindenekfelett azonban leróta sokszoros anyasága adóját, mert a sok gyermek fontos volt, hisz mindén, munka fizikai erő útján végeztetett. Luthernél talán még érthető volt, mikor azt mondta: »Ha egy asszony kimerül, és végül meghal, mert gyermekeket szül, az nem hiba; hagyjátok belehalni a gyermekszülésbe, mert evégből van ő a világon.«

De Luther óta a világ megváltozott. Nem a gyermekek sokasága a fontos, hanem a nemzedékek képességei. A kvantitás háttérbe szorult a minőség mellett, mert nem a karok döntenek el a fajok sorsát, hanem az ész, mely irányítja a kart. Nem az az anya teljesíti hivatását, ki tizenöt-húsz gyermeknek ad életet, mert a gyakori szülés degenerálón hat vissza a fajra, amellett, hogy a mai gazdasági viszonyok ez esetben nevelést, higiénát, gondozást és kvalitatív felszerelést az életre tökéletesen kizárnának.

Korlátolt számú gyermekeknek lenni kitűnően irányító anyja, ez lehet a mai asszony anyasági hivatása. Ő maga legyen kellőképp felszerelve arra a testi ápolásra, mellyel nevezetesen csecsemő korában el kell látnia gyermekét, hogy csökkentse a (régii időkhez mérten már amúgy is csökkent) gyermekhalandóságot. Legyen kellőleg művelt és szellemi értékkel bíró egyéniség ahhoz, hogy barátja, társa, példája és tisztelet-fóruma is lehessen szellemi kiképzésben nagyra-növő fiai-nak. Igaz, hogy mihamarabb elveszi kezéből gyermekét az iskola. Hogy mások szaktudása váltja fel a gyermek mellett az egykori anyák primitív oktatását. Ezért maradjon az asszony vissza? Ezért éljen tovább mint háztartási munkásnő: az asszony, a tanár, a mérnök, az orvos, az író, a szellemi munkát végző férfi háztartásában? Vajjon nem egy okkal több, ez a dolgoztalanság gyermeke körül, mely őt is munkára családja színvonalan álló munkára utalja? A háztartási munka ma szintén nem az, mint régi időkben volt. Ma készen kapja, gyári, ipari termék gyanánt mindazt a háztartási cikket, melynek termelése azelőtt felemésztette az asszony kezemunkáját és idejét. Nem; élünk a rokkák korszakában... Az az ügyes adminisztrálás, melyre egy háztartásnak¹ manapság „a háztartási munkásnő munkáján kívül szüksége van, az egy kultivált és szociális gondolkodásnak megnyitott eszű asszonytól sokkal tehetségesebben telik, mint egy fizikai munkák szűk körforgalmában futó és kimerülő egyéniségtől.

Úgy áll tehát a dolog, hogy a haladás, a szellemi munka diadala hozta meg önként a nőnek is felszaba-

dulni akaró tendenciáját a kizárólag fizikai munkától. Heréket nem visel el egy egészséges társadalom, S egy társadalomnak akkor voltak csak maximális számú kitarítottjai, mikor formájában, lényegében, fajiségében és teljesítő képességében már bomlásnak indult, mikor beköszönt le commencement de la fin. A nő mint játékszer, mint bábu, mint kéjeszköz vagy ter szem azt, mint »tündér«: akkor szerepelt döntőn, sorsdöntőn és kizárólagosan, mikor egy nép megérett már a halálos ítéletre, és ez jelenségnek nem is volt soha inkább ok, mint tünet. Szivárványos szépségükön keresztül ezek a világlények, kik fáradtak voltak minden munkához, kényelmetlenséghez s így a gyermekhez is, voltak pöffeteg fekélyei egy társadalom testének, melyet belülről kikezdett a halálos kór. Az élni nemakarás vágyának voltak ők jelentkezései. A fejlehtás voltak ők a halál előtt. Művész lelkesedhet érettök. De aki az emberiség ügyét szíven viseli, ezt a legnagyobb ügyet, mely átnő az önzetlenbe és így dolgozni érte mindig kicsit mártíromság: annak nem szabad, csak a dolgozó nőnek tapsolnia. A dolgozó nőnek, ki azt a munkát vette kezébe, mely fontos, mert időszerű, mely nem lehet más, miután a férfi ezt dolgozza, mely nem lehet fizikai, ha a férfi szellemin munkálkodik s mely nem tarthat Luther idejénél, mikor a férfi huszadik századját éli. Az emberiségnek Évája is van. Az a kocsi nem járhat célravezető úton, melynek egyik lovát hegynek hajtják fel, a másikat leterelik az árokba, mikor a kocsi elé mindkét ló be van fogva.

Hogy jól lesik-e a nőnek szellemi egyenjogáért küzdenie? Nem tudom. Inkább úgy van valahogy, hogy vágyunk néhány százezren, akik ezt a küzdelmet felvenni kényszerülünk. Sokan tudatosan nyúlnak szellemi munka, mint fegyver, vértezet s zászló után. De még többen teszik ezt öntudatlanul. A világ minden tájékáról sereglenek; mert Európával versenyre kelve vagy Európát is túlszárnyalva: Amerika és Ausztrália, Afrika kolóniavilága, sőt az álmából révedező Ázsia íá —, egyetemre küldik leányaik legjobbjait. Lányok, szert eszörtan a világ minden sarkán, máról-holnapra arra ébredtek, ösztönük és fejlődésük odavezetett, hogy elhagyják csendes szobáikat, nagyanyjuk és anyjuk szokott foglalkozásait s elmenjenek az őrlő iskolákba, fegyelem présébe szorítsák gyakorlatot nem öröklött agyveleiket, forgassak az ember könyveit, melyeket a férfi féltékeny irigységben lefog magáénak s az írott ige fölé görnyedve éjjel-nappal: lemondjanak a könnyebb sorsról, mely megadatott volna minden asszonyembernek. Miért teszik? Erről nem tudnak számot adni. Olyanok ők, mint a középkor gótikájának apró mesterembere, akire rábízták egy erkély vagy az eresz feje, vagy egy ablak rozettájának gondos mintázatát. Beleöli ebbe a részletbe szeretetét, hitét és ezenfelül egész életét, pedig nem látta a kezdőmester lángeszű tervrajzát, nem látta a templom megkezdését, nem éri meg befejezését

sem és elsikkadnak szemei elől az arányok és ö s z-szefüggések. Olyanok ők, mint ama zsidó-törzs fiai, kik közül csak Mózes látta az ígéret földjét, de ők nem tartoznak még a papok nemzetségéhez sem, ők nem Vihetik a frigládát és nem verhetik a cimbalmodkat sem, ők csak saját szegény rongyaikat cipelik, mégis járnak a kiváltságosak útporában és magukra veték a végtelen út fáradalmait.

Párisban, Montpellierben, Genfben, Zürichben, Berlinben látott diáklányok, legszeretettebb asszonytársaim¹. Akik szemüket rontották, fiatalágukat, figurájukat, mikor dolgoztak és görnyedtek a könyv fölé. Szépségük ápolását »ebbe felejtették el. Hány éhezett. Hánynak volt otthon kényelmes otthona, ezért haragvó szülője s élhetett volna, ha »nyugton« marad, úri-parazita életet. Nem tette. Nem kellett. Nem hívta senki. Nem tudta miért jött. De jött. Éva aggódott az emberiségért, mi lesz a vonalból, ha egyik fél lemarad. Mi lesz a vonalból? Eltörik. De nem törik, mert az emberiség fejlődni akar, még Van benne öserő, még nem jött el a halálugrás ideje vagy az újmegnemmozgatás a nihil előtt és Éva eljött, mert a természet így akarta. Ezért fognak megnyílni előtte a munkaegyenlőség kapui. -

Szeretve tisztelt Ignotus, ki sokszor volt irányodásom mestere, bocsásson meg, ha a tanítvány most önállóan mert söpörni. Úgy járt most Mester velem, mint Goethe varázslója inasa seprőjével. De hogy bölcs szavával ne küldjön tüstént a kuckóba, engesztelésül, »női« voltom meg nem tagadásául az itt következőket hozzáteszem:

Hallstattban jártam nemrégiben. (Legrégibb kulturvidéke a monarchiának, a kelták és a rómaiak éltek itt már kétezer (évvel ezelőtt.) Hallstatt magasan, hegyek közt fekszik, kis, kerek, sötétmaragdszín-átlátszó tava; van, hegyek zárják körül és el a világtól, melyek hegyén cukorpor csillog, örök hó. Az egész kis város önmagára hagyva és magába házasodva beleépült a hegyoldalba, olyan, mint egy nagy színdarab, olyan, mint egy operadízlet, melyhez komoly ember irt szöveget és zenét. Régi temploma sziklatéren áll a víz felett és ezt fogja körül a régi temető. Egymás mellett láttáin itt naiv sírokat, az őszi naplányban, kristály levegőben, a smaragdvíz felett békésen feküdtek, mint az iskolásgyerekek, akik szoroson (szorongnak padjaikon s a tanító felé emelik engedelmes arcaikat. Az őszi virágok közt, melyek a sírokon nyíltak, minden fekete kereszt-fejfához tűzve egy vers. Ilyen vers, onnét hoztam: »Gottlob, die Stund ist kom'men, Da ich werd aufgenommen Ins schöne Paradeis. Ihr Frommen sollt nicht klagen, Mit Freuden sollt ihr sagen, Dem Höchsten: sei Lob und Preis.« Álltam ezek előtt az iskolásversek előtt, éreztem a halál lelőtt érzett naiv és halálos örömet, kibékülésüket a hitben, a hallani vélt szavakban: Jól van fiam, leülhetsz. És tudtam, akkor tudtam először világosan, hogy az én munkáim is csak ilyen hit, nem különb és

nem egyéb, és az ön Öröömöm is csak annyiba öröm, mint az ő boldogsálguk a halál előtt. De hogy így kell mindennek lennie és ezért hajtuk le, ők és én, fejünket... Jól van fiam, leülhetsz.

Ez csak eléggé rendszertelen volt, ezt idefogni, ehhez csak elég bolond logika kellett — ezzel csak megmaradt, úgye, írásom kellőképp »nőiesnek«. Ezzel a reménységgel jegyzem levelem.

Dénes Zsófia.

Gyermektragédiák.

Kassandra kínos kétségbeesését nem enyhítette az a tudat, hogy ő előrelátta hazája vészes pusztulását; együtt szenvedett a jósnő azokkal, kik el nem hitték, mit látnoki szeme előre látott; a mi mérhetetlen fájdalomknak sem adhat enyhítést az a szomorú elégtétel, hogy éreztük, tudtuk és hangoztattuk, hogy a háború nemcsak a tűzvonalban pusztít és nemcsak a csecsemőket tizedeli, hanem aláássa a szilárd talajt, melyen állunk, s ha nincs hol megállanunk, nem tudunk fejlődni, de még megmaradni sem.

Követeltük és hangoztattuk, hogy védeni kell gyermekeinket nemcsak az éhezéstől, de a elki bajoktól is. Védeni kell az elhidegült otthonokban, melyekből az anyák munkára kényszerültek és a szervezetlen társadalom nem vette oltalmába az elhagyott gyermekeket, kiket az iskola is kevésbé gondozott, mint máskor, mert a tanító kellett katonának és az iskolaépület kaszárnyának és védeni kell az utcán is, mely ezer veszedelemmel környékezi őket, jobban, mint máskor, mert még a rendőr is kell katonának, s aki itthon van, annak vigyáznia kell, nehogy békéről beszéljenek valahol, vagy be ne verjék a községi élelmiszerbódékát. Mikor hiába kell ott az anyáknak tölteni napokat és órákat és védeni kell a gyermeket önmagával szemben is, mert zsenge lelke maga termi a veszedelmeket, mikor vér és kegyetlenség az, miril hall, mivel lelkét táplálják és mikor a felnőtt ember munkájával és gondjaival összerogyásig megterhelik a gyenge vállakat.

Hiába mondtuk: ne tovább!

Nagyon tudományos és alapos cikkek és könyvek íródnak nálunk is, meg szövetségeseinknél is arról, hogy rohamosan fokozódik az ifjúkori bűnözők száma. Megállapítják ezt és pont. Mit teszünk ellene? Néha felkorbácsolja idegrendszerünket az olyan rémhír, mint a szegény kis Kocsis Juliska meggyilkoltatása, vagy mint a Torontálban történt eset, mikor egy 15 éves kis leány vízbe dobta kis testvéreit, pedig szeretettel gondozta őket. Annyira szerette őket, hogy nem bírta tovább látni nyomorgásukat, összeroppant kis gyermeklelke a »családanyái« kötelességek teljesítése alatt.

Ne ámítsuk magunkat azzal a vigasszal, hogy ezek szörványos esetek; igen, egyedülállók a maguk szörnyűségében, de csak végső fokozatai ezer meg ezer gyermektragédiának. Míg egy gyermeket meggyilkolnak, addig ezret megrontanak, akik megnyomorított testükkel életben maradnak, míg egy agyonkínzott kis »családanya« gyilkossá lesz, addig ezer meg ezer letörik, belebetegszik, elfásul és sínylődő testtel, vonagló lélekkel vonszolja tovább az élet terhét.

Eszméljünk anyák! Védjük meg gyermekeinket! Vajon milyen borzalmaknak kell még történniük, míg meghallgatják szavunkat? S lesz-e akkor még erőnk ilyen bajjal szembeszállni?

Sz. I.

Nők „sorozása.”

A »Pester Lloyd« okt. 11-iki számában hiteles hír jelent meg arról, hogy Szilisztriában és Ajdimirban mily szívtelen és kegyetlen módon hurcolták el a környék nőit, hogyan »sorozták« közülök előbb a tiszt urak, aztán a legénység kedvtelésére alkalmasakat. Az eset nem rendkívüli, de igen tipikus jelenség ja háborúban s épp ezért figyelemreméltó.

E háború — talán nem legkisebb — rettenetességei közé tartozik az, mikor a nő durva erőszak prédájává lesz. Igaz, hogy ez a tény is a háborúnak — sajnos — már megszokott frazeológiájába tartozik és azért nem is hat úgy, mint borzalmassága folytán hatnia kellene. A »hős« elesik, nyomorékká lesz, fogságba kerül, az asszonyokat elhurcolják... ennek, úgy hiszik, meg kell történnie, ez a háború természetrajza.

Mindezek a jelenségek egyformán szomorúak és kétségbeejtők, de az utolsó talán a legmegalázóbb. A férfi, mint katona, szenved és elpusztul, de emberi volta a világ szemében mind magasztosabbá válik. A meggyalázott asszonyt éppen emberi mivoltában nyomorítják meg, lelki egyensúlyát zúzzák tönkre, legsajátabb érseiben és jogaiban rabolják még. Rabszolgamódra kényszerítik Európa sok lányát és asszonyát arra, hogy anya legyen, mikor lelkében csak gyűlölet, utálat és kétségbeesés jut szóhoz. És ezért a sok elképzelhetetlen, emberfölötti szenvedésért nem jár kitüntetés, elismerés, szeretet. A nők háborús kinszenvedéseinek jutalma kinasztítás a társadalomból, közönyösség az emberek részéről. Titkos mártírként élnek tovább életüket (ha ugyan tovább élnek), az erkölcsi elégtétel minden vigasza nélkül.

A háború állítólag védi a gyengéket, a nőket, a családot. De e »védelem« által és mellett igen sok védtelen nő pusztul el. És ennek a sok védtelen áldozatnak néma panaszát legjobban mi nők értjük meg; a férfiak nem érnek rá most, hogy törődjenek vele. Ezeket a háborús áldozatokat nem tartja számon sem a katonaság, sem az állam, mert nincsen sem katonai, sem politikai jelentőségük. Ezek a háborús áldozatok csak emberi szempontból jelentenek mérhetetlen veszteséget; ez pedig most nem számít.

És ilyenkor — mint mindig, ha csak a tisztán emberi szempont jön tekintetbe és minden egyéb érdekelttség megszűnik — jönnek és jöhetnek a nők, hogy elmondják egyelőre meddő panaszait. De éppen a nők legszentebb feladata, hogy ezek a panaszok ne maradjanak meddők. Legyen végre a tisztán emberi szempontnak is, — mely alapjában mégis csak minden politikai és gazdasági szempont felett áll — a kellő helyen mindenütt képviselője és jusson mindenkor méltó módon szóhoz. A sok politikai párt között az »emberieség« pártja még egészen szervezetlen; hátha éppen a nők¹ lennének hivatva megszervezésére?! Hogy szükség van rá, az kétségtelen; mindenesetre meg kellene kockáztatni a kísérletet.

A nemzetet, amely szenved a hazáért, megilleti az általános választójog. A háború testileg és lelkileg nagy pusztítást vitt véghez az asszonyok életében. A fájdalom és a hazáért hozott áldozatok alapján kell, hogy nekik is legyen beleszólásuk a haza sorsába és ezért éppen úgy megilleti őket a választójog, mint a sokat szenvedett katonát.

Pikler-Freund Edit dr.

Első- és másodrendű nők.

Írta: Szilágyi Géza.

Nagy embereknek a leghíresebb és leggyakrabban idézett mondásai nem mindig egyúttal a legértékesebb és a legtartalmasabb kijelentéseik is. A legnagyobb fajsúlyú nyilatkozatok olyan nehezek, hogy legtöbbször sehogysem kelhetnek szárnyra, míg a tetszetős formájú ürességek olyan pehelykönnyűk, hogy mihelyt valamilyen kedvező szél fölkapja őket, egy-kettőre bejárják a föld kerekességét.

Braun Lily, a nemrég elhunyt arisztokrata származású szocialista Írónő, a német nőmozgalomnak sokat dicsért és sokat ócsárolt, nagyon ismert alakja, kétségtelenül értékes egyéniség volt. De bármennyire becsüljük is, érdemeinek elismerő értékelése meg nem akadályozhat abban, hogy kereken ki ne mondjuk, milyen bántóan tartalmatlan és egyoldalúan igaztalan az a mondása, amelyet legtöbbször emlegettek, valahányszor Braun Lilyről szó esett. Ez a nagyszabású nő sok, sűrű tartalmú, vitathatatlanul igaz és örvendetesen elfogulatlan dolgot is írt és mondott. De egyetlenegy kijelentése sem hallatszott olyan harsánynak és hatolt olyan messzire, egyetlenegy nyilatkozata sem ragadt mecj annyira a kortársak befogadó emlékezetében, mint az a mondása, amellyel egymásnak alárendelt két osztálynak akarta elkülöníteni a női nemet.

Egy feminista gyűlésen történt, hogy Braun Lily szembeállította a nők munkatermelését az anyasággal. Nemcsak hogy az anyaságot elébe helyezte mindenfajta női munkának, hanem még jóval tovább is ment. Az anyaságot, csakis az anyaságot tette meg női érték-mérővé és ennek a felfogásának minden következtetését levonva, nem átalotta elharsogni:

— Az a nő, akinek gyermeke nincsen, csak másodrendű nő!

Szinte mellékes, hogy ez a nyilatkozat a legsértőbb tapintatlanság volt olyan gyülekezetben, ahol jócskán akadt gyermektelen leány és asszony is. A tapintatlanság könnyen megbocsátható, ha igazságnak a szolgálatában esett meg. Itt azonban a tapintatlanságot a legkirívóbb igaztatlanság tetézte, annál is veszedelmesebb igaztatlanság, mert alkalmas volt arra, hogy a konzervatív maradiak táborában ütőkártyának használják föl a feminizmussal szemben. Ez meg is történt és azon a parton, ahol más női hivatást nem akarnak elismerni, mint éppen az anyaságot, sokszor és szívesen hivatkoztak arra, hogy maga egy híres és tekintélyes feminista-vezér marasztalta másodrendűségben a gyermektelen nőket.

Pedig erre a »feminista-vezérre« ebben az esetben egyáltalában nem lehet hivatkozni, minthogy a badarság akkor sem válik okossággá, ha tekintélynek az ajkáról hangzik el. Braun Lily: mondta, a kitűnő Braun Lily! — hajtogatják a helyeslőn idézők. Hát aztán? Homérosz is szundikált néha és a kitűnő Braun Lilyt a kitűnősége sem óvhatta meg attól, hogy olykor ne vetemedjék ostobaságokra is.

Az anyaság nagy és szent dolog, sőt — nem bárnom — talán a legnagyobb, legdicsőbb, legszentebb

dolog, de nem arra való, hogy becsmérésnek, lebecsülésnek legyen az eszköze, Braun Lily pedig erre használta fel, amikor a gyermektelen nőket, akik nem részesei az anyaságnak, másodrendűekké fokozta le.

Vannak, akik azt állítják, hogy az anyaság nem csupán állapot, hanem kötelesség is, akik az ember-szaporítás céljáért hevülő fanatizmusukban azt hirdetik, hogy minden nő voltaképpen csak azért születik a világra, hogy anyává váljék. E sorok írójának ezzel a dogmával szemben eretnek ugyan a felfogása, ennek a kötelességnek föltettem, bármilyen körülmények között fennálló voltát nem hajlandó elismerni, de azt mégis megértené, ha helyeselné, ha helyeselné, hogy a minden nőtől anyaságot követelők másodrendűségbe taszítanak le azokat a nőket, akik szándékosan kivonják magukat az anyaság alól, akik nem akarnak anyákká lenni.

De Braun Lily ezzel nem érte be. ő nemcsak azokra tekint le fensőbbeséges megvetéssel, akik nem akartak anyaságot vállalni, hanem azokra is, akik nem tudták vállalni. Csak a tényeket nézi, már az okokat nem fürkészi és a különféle okokhoz képest nem tesz különbséget. Ha Valamely nőnek nincs gyermeke, Braun Lily mindjárt készen van meg; nem főlebezhető ítéletével: bármi is az oka a nő gyermektelenségének, akár szándékos ez a meddőség, akár nem, akár a nőtől függ, akár rajta kívül álló tényezőktől, az a nő másodrendű nő.

Ezúttal ne beszéljünk a szándékos meddőségről. Ez is korántsem intézhető el mindig a gonoszságnak hamarosan és sokszor igen könnyelműen megállapított motívumával és bizonyára nem egyszer rendkívül komoly meg nagyon is figyelembe veendő okai lehetnek. Most csak azzal a gyermektelenséggel foglalkozunk, amelynek nem maga a gyermektelen nő az oka. A Braun Lily-fajta ítéletek azon a ki nem mondott, de magából az ítéletből világosan kiutköző felfogáson alapulnak, hogy a nő gyermektelenségének vagy a nő szándékos meddősége — tehát Braun Lily szerint lelki defektusa — vagy pedig testi alkalmatlansága — tehát fizikai defektusa — az oka, akár ez, akár amaz pedig másodrendűségnek a jele és a bizonyítéka. De ez a feltevés — nincs rá enyhébb szó — szánelomraméltó vakságról tanúskodik. Aki a nőket ismeri és aki megfordult az élet utcáiban, nemcsak hogy tudhatja, hanem kell is tudnia, hogy tömérdek olyan nő akad, a ki akarna is gyermeket, tudná is a világra hozni, tehát sem lelki, sem testi defektus nem fedezhető fel rajta, de azért mégsem jut gyermekhez. Manap ugyanis talán már a kiseddóvók apró népe is tisztában van azzal az élettani igazsággal, hogy az anyaság megfelelő apaság előzetes hozzájárulása nélkül el nem képzelhető. Ahol tehát a gyermektelenségnek a fanatikus felfogás szerinti bűne fenforog, ott nem mindig a nő az oka, hanem talán a férfi is; az a férfi, aki feleségét nem tudta anyai örömök boldog élvezőjévé avatni, vagy az a férfi, aki pártában hagyta a sorstól neki szánt hajadont. Tömérdek férjes asszony van, mindenképpen egészséges asszony, aki férjétől kérhetné számon soha meg nem született gyermekét és tömérdek leány

Kössön hadibiztosítást

az Auguszta gyorssegélyalap hadibiztosítási osztályánál.
Felvilágosítást ad az igazgatóság: **Budapest V., Vilmos császár-ut 72. sz.** **Telefon-sz.: 118—44.**

Miért nem haladunk gyorsabban?

Nyílt kérdés kortársaimhoz, az ifjúsághoz.

Írta: Hajdú Gizella (Pécs).

Az ember néha szinte csodálkozva kérdezhetné, hogy lehetséges, hogy egy olyan nagyméretű mozgalom, mint a feminizmus, mely az emberiség nagyobbik felének érdekeit közvetlenül, a kisebbiket közvetve, de az egész társadalmat rendkívül érzékenyen érinti, még ma is mintegy elszigetelve marad a vele foglalkozók között? Kétségtelenül felmerül ez a kérdés mindenkiben, aki Perkins Gilman, Bebel, Schwimmer Rózsa, vagy bármelyik ügyünk mellett küzdő nagyság könyveit végigolvassa. Tele vannak ezek színtiszta, kétségtelen igazságokkal és úgy semmisítik meg a nevelésesen rángatózó ellenérvéket, mintha csak könnyű porréteget törölnének le a csillogó eosin vázáról, hogy az ember utána elbámuljon: hogy is nézhetne közönséges agyagnak az iparművészet remekét? De tessék csak a könyvkereskedésekben érdeklődni, hány darab kél el e könyvekből évente? Tessék csak a társaságban megkérdezni, ki ismeri ezeket a könyveket? Bizony szomorúan kicsi az eladott könyvek száma, azok érdekességéhez és értékéhez viszonyítva és a társaságban alig ismerik a könyvek címét! Nem csoda, ha még ma is sokszor a gúny célpontjává lesz e minden törekvések legszebbike s elítéinek bennünket, mielőtt ítélnének. Miért van ez így?

Minden társadalmi mozgalom elméleti alapját magasabb szellemi színvonalon álló emberek vetik meg. A jobbagység felszabadítását irányító irodalom, a szocializmus, a feminizmus története mind-mind igazolják ezt. Mikor az elmélet közismertté válik, az elnyomott, szenvedő tömeg eleve nebb erővel érzi azt át, vágyik a gyakorlati megoldás után, felnyílik a szeme, háborog, tüze és lelkesedése magával ragadja a vezetőt és megindul a küzdelem, hogy okvetlenül diadalra jusson. Egy mozgalom sem szűnik még, mielőtt diadalra futott és evvel meg nem szüntette önmagát. Ha győzelemre akarjuk juttatni, csak eszmei születésétől a felszabadítandó tömeggel való megértésig kell útját egyengetnünk; vissza már önmagától tér és a diadalt is mintegy eo ipso vívja ki. De éppen e megértéssel állja útját a legtöbb akadály. Részben, mert a nagyobb tömeggel, nagyobb tőkével, több eszközzel dolgozó elnyomók ellen küzd, részben, mert magfa a talaj, melyen tovább halad, elvont eszmék felszívására igen gyakran alkalmatlan. Az első akadályt, bár nehezen, de mindig leküzdi; a második, az egyedüli komoly akadály: az emberek kényelemszeretete, agyuk lustasága, a megszokás lethargiája. A legtöbb ember kényelmes még ahhoz is, hogy egy gondolatot komolyan végiggondoljon, de feltéve, hogy végiggondolta és megértette is, sőt, ha tőle függne, tán önhatalmilag meg is változtatná a dolgokat; de annyira már nem képes az eszme magával ragadni, hogy nehéz, lassú munkával, lépésről-lépésre; kieroszakolja annak haladását, főleg, ha önmaga — mert a küzdelem hosszabb, mint egy emberélet — aligha látja hasznát a küzdelemnek.

Mennél elnyomottabb a tömeg, annál inkább kap a küzdelmen, mely keserűségét levezeti; mennél inkább belátja-a közös küzdelem hasznát, még akkor is, ha ebben önmaga nem részesül. Ezért kell mennél alaposabban felvilágosítani a tömeget. A proletármozgalmaknak ez a törekvése bámulatosan könnyen sikerült. M!a már a munkások százezrei átértik, tisztában vannak a szocializmus lényegével és legfeljebb idő kérdése, úgy

van, aki az érette sorra el nem jött férfit vonhatná felelősségre, amiért a természettől épnek és termékenynek teremtett anyajelöltet nem válatta anyává is. Ezek a nők is másodrendűek volnának és csak azért, mert sokan közülük vágyaik, lelki és testi képességeik ellenére gyermektelenek maradtak, helyesebben szólva, mert gyermekteleneknek kellett maradniok?

Mit szólnánk ahhoz a férfihoz, aki férfitársait aszerint merné osztályozni, hogy apák-e vagy sem, hogy van-e gyermekük vagy nincsen? Azt hiszem, hogy azt a férfit, aki gyermektelen férfitársát másodrendű férfinak mondaná csak azért, mert nem részesült apai örökökben, futóbolondnak csúfolnák.

Amit férfiakkal szemben senki sem mer megselekedni, az nőekkel szépben nemcsak hogy meg van engedve, hanem bizonyos körökben még helyeslő tapsra is számíthat. Hja — mondják rettenetes fölényvel — ami a férfival szemben igazságtalanság, a nővel szemben nem az, mert a nőnek főhivatása a fajtentartás. Azt hiszem, hogy a férfinak épp olyan hivatása a fajtentartás, annál a már előbb is nyomatékosan hangoztatott oknál fogva, hogy ez a fontos ügylet tudvalevően nem egymagán a nőn fordul meg, hanem kétségtelenül kétoldalú ügylet, amely a férfi közreműködése nélkül el sem képzelhető. Ebben az ügyletben tehát, hogy megmaradjunk a jogászai nyelv mellett, minden kötelesség nem hárítható csakis a nőre. Ha az ügyletnek nem teljesítése másodrendűvé alacsonyítja a nőt, éppen olyan másodrendűvé kell lefokoznia a férfit is. Ha a nő gyermektelensége csekélyebb értékű minőségnek a stigmája, akkor a fajtentartásra a nővel egyképpen kötelezett gyermektelen férfinél is annak kell lennie. Pedig oly badar ítélő még nem akadt, aki egyébként kiváló embert lekicsinyelt volna azért, mert nincs gyermeke.

Ha a nő csakis gyermekszülő gép volna, akkor ennek a gépnek kellőképpen nem működése elég ok volna arra, hogy a tökéletlenül működő gépről rosszaló és elítélő véleményt mondjunk. De éppen az a feminizmus immár évtizedes céltudatos munkájának egyik eredménye, hogy a nőt másnak is nézzük, mint éppen csak gyermekszülő gépnek, hogy sokfajta képességű, sokféle törekvésű, a természettől sok mindenre rendeltetett embernek tartjuk. A nőnek az anyaság eléggé meg nem becsülhető dicsősége ugyan, de ha egyéb általános emberi értékeivel rászorgált, csöppet sem kell kevesebbre becsülnünk akkor sem, amikor — nagyon sokszor nem is a mágia hibájából vagy mulasztásából — gyermeknek nem adhatott életet. A nő értéke nem csupán az esetleges anyaságától függ. Vannak anyiák, akik emellett is csak másodrendű nők és vannak gyermektelen nők, akiket elsőrendűekké avat kiválóságuk. A nőnek értékét nem fajtentartó tevékenysége szabja meg, hanem általános emberi tulajdonságai döntik el. Végtelenül szomorú, hogy egy Braun Lily — pedig feministának vallotta magát — ennek a felvilágosított körökben már közhellyé vált igazságnak a magaslátára sohasem tudott föllendülni.

biztos a demokrácia diadala. Miért nem sikerül ugyanígy általánossá tennünk a feminizmus eszméjét?

Mért százszor nagyobb szükségünk lenne a szervezkedésre, mint a proletárságnak és negyedrésannyira sem vagyunk szervezve.

Mennél közelebb áll, mennél többet érintkezik az elnyomott elnyomójával, annál könnyebben megszokja az elnyomatás gondolatát. A régi latinoknál a mezei munkát végző familia rustica vadabb, lázongóbb volt, mint a gazda házában szolgáló, meghunyászkodó familia urbana. Ugyanígy lázongás nélkül fogadta a földesúr személyéhez közelálló jobbágy a rárótt terheket. A munkást nem igen fenyegeti a megalkuvás ilyenfajta veszedelme; alig érintkezik munkaadójával. De annál gyakrabban leskelődik az reánk, kiket anyagi, társadalmi, érzelmi és nemi kötelékek fűznek elnyomóinkhoz. És legfőképp ebben üt el a feminizmus valamennyi többi szociális mozgalomtól és, sajnos, ez késlelteti győzelmét leginkább. És ez az oka annak a szinte megfoghatatlan tüneménynek, hogy száz meg száz évén keresztül elnyomhatták a nőket, anélkül, hogy a felszabadulásra irányuló mozgalomnak még csak nyomát is találhatnók. Csak a mai élénk szociális élet és felvilágosultság vezethetett rá egyeseket, hogy a legszembetűnőbb hibák egyikét észrevegyék. És miután a férfiakkal való együttélés ennyi ideig késleltette a feminizmus megszületését, most a fejlődését nehezíti meg. Mert míg a munkák a gyárban munkástársaival találkozik, kiknek keserősége, elégedetlensége, lázongása megerősíti azt a tudatát, hogy keserősége jogos, addig a nő a családi környezetben akárhányszor gúnyolni hallja a feminizmust. Továbbá míg a munkást minden téren elnyomják, úgy, hogy elégedetlensége önmagába szorul vissza, bármely percben kitörésre készen, addig a nőnek sok esetben más téren adnak kárpótlást, úgy hogy a nemi, társaságbéli, családi életben képes elfelejteni a legszörnyűbb elnyomatást. És ezért van nekünk százszor nagyobb szükségünk a szervezkedésre, mint bármely más küzdő tömegnek. Az együttes megbeszélések, vitatkozások eloszlatják az esetleges kételyeket és ellensúlyozzák a családi élet következtében beállt lethargiát. Alakítsunk hát mindenütt feminista egyesületeket; ne mulassza el senki sem belépni és akik tagjai, ne mulasszák el mennél több új tagot gyűjteni. Úgy járnak majd a feminizmus eszméivel azok, akik ma még ellenségek, vagy) közönyösek, mint a hideg zuhannyal: eleinte fáznak tőle, de aki egyszer megismerte a hatását, aligha tudja nélkülözni.

Miért marjuk egymást?

Örültünk annak, hogy a munkásnők Országos Szervező Bizottsága gyűlést hirdetett a központi háztartás tárgyában. Ilivel azonban a gyűlésen elfogadott határozati javaslat inkább a pillanatnyi segítséget nyújtó — szintén fontos és hasznos, de a központi háztartással korántsem egyenértékű — intézkedéseket sürgette, a központi háztartásról szóló egyébként kitűnő előadás pedig lapunk olvasóinak újat nem mondhatott, lapunk végtelenül szűkre szabott terén nem szoríthattunk helyet a gyűlésről szóló tudósításnak. Ezt rossz néven vette a »Nőmunkás« és olyan hangon formed reánk, amely nem méltó sem hozzá, sem hozzánk. Ugyan mire jó ez? Miért ne örüljünk inkább annak, hogy e vigasztalan esztendőnek némi enyhítése gyanánt már nemcsak mi érezzük át, hogy az egész társadalom asszonyainak nagy közös érdekei egyértelmű munkát, párhuzamos eljárást követelnek valamennyi társadalmi osztály asszonyaitól?

SZEMLE

A nők szavazati joga, mint politikai tényező.

Amerika 12 államában van a nőknek választójoga. Itt mindenütt ők is szavaznak majd az Unió elnökének megválasztása alkalmából. Együttvéve mintegy négy millió nő élhet polgárjogával és most nemcsak az amerikai, de az európai sajtó is nagy érdeklődéssel várja, milyen arányban adják majd le szavazatukat a nők és állásfoglalásuk Wilson vagy Hughes javára dönti-e el a mérkőzést.

Az újságok hosszú fejtegetésekben kíváncsiskodnak, hogy a nők vajjon együtt fognak-e szavazni férjeikkel és férfirokonaikkal? Általános vélemény szerint a munkásasszonyok mind Wilsonra fognak szavazni, míg az előkelők szimpátiája megoszlik Wilson és Hughes között. A nők nemzeti pártja és a feminista egyesületek egyébként Wilson ellen foglalnak állást, mert Wilson csak államról-államra akarja elismerni a nők választójogát, míg Hughes minden korlát nélkül az Egyesült-Államok egész területén egy aktussal akarja elismerni a nők választójogát. Másrészt azonban a békepolitika és a nyolcórás munkanap Wilson programjában áll és sok hívet szerez neki a nők között.

A republikánus sajtó ezt írja:

— Az asszonyok most nem tudnak mást mondani, mint »Wilson megmentette Amerikát a háborútól«, ezzel az ostoba jelszóval minden asszony Wilsonra fog szavazni és tönkreteszik ezzel az egész választást!

Előrelátás.

Az Állandó Béke Német Nőbizottsága a következő nyilatkozatot teszi közzé:

Bár a mindennapi élet legkisebb mozzanata is emlékeztet bennünket arra a borzalmas háborúra, amely több mint két éve fojtogatja Európa és a többi világrész népeit, mégis vannak emberek, akiknek gondolatai nem tapadnak kizárólag e rettenetes képekhez. Elkalandoznak egy talán távoli, de jobb jövőbe; azon elmélkednek és tanakodnak, mit lehetne teremteni és felépíteni, hogy a jövő nemzedékeket megóvják hasonló katasztrófáktól.

Erre a célra tervezetet dolgoztak ki több országban különböző világfelfogású, különböző pártokhoz tartozó emberek és azt nyilvánosságra hozták; a nők külön tevékenységet is fejtek ki e téren a háború első évében. A közvélemény követeléseiket egyelőre még kevesebb figyelemre méltatja, mint a férfiakéit; munkájuk még több akadályba ütközik, meri nincsenek parlamenti képviselőik.

Németországra nézve a nők munkaterve egyelőre a következő négy pontból áll:

1. nevelési, politikai, törvényhozási, társadalmi és gazdasági téren oly követeléseket támasztanak és pártolnak, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a kultúrnépek között valaha újabb háború törjön ki;

2. a létező nemzetközi összeköttetések fentartására és újak létesítésére törekcsenek;

3. megkísérik laza szövetség létesítését mindazok között a Németországban létező szervezetek között, amelyek célja újabb háborúk kitörését megakadályozni; evvel kifelé fokozni kívánják hatásuk erejét, anélkül hogy legkevésbé is érintenék az egyes szervezetek szabadságát és önállóságát;

4. követelik a német nők politikai egyenjogúsítását, hogy hathatós befolyást gyakorolhassanak az állam ügyeinek intézésére.

Keir Hardie halálának évfordulóján

nagyszabású emlékünnepe volt Glasgowban, amelynek szónoka, Remsay Macdonald, méltatva az elhunyt pártvezér munkásságát, többek között ezt mondta: »Jóval a háború előtt küzdött már Hardie nővéreink és asszonyaink jogaiért, a kizsákmányolt gyermek érdekeiért.

Keir Hardie rendületlenül hitt az Internacionáléban. A mikor a halál fagyos keze már közeledett feléje, egyik utolsó látogatásom alkalmával beszélgettünk az Internacionéléről. Valósággal szerelmes volt bele. Meg volt győződve, hogy hatalmasabban fog föltámadni, mint amilyen volt valaha.

A világ munkásai újra egyesülni fognak, még pedig szorosabban. A szenvedélyek elszállnak és a nemzetközi szolidaritás régi érzései fölelevenednek. És el kell jönni a kornak, amelyben asszonyaink és nővéreink a háború után elzarándokolhatnak Flandriába és Franciaországba kedveseik sírjaihoz és talán úgyanezt a zarándokutat megteszik a német nők is. Az angol és német nők könnyei, amelyeket elvesztett drágáik sírja fölött hullatnak, el fogják mosni a népek között való gyűlöletet s a rokonszenv, a barátság és szeretet új csillaga fogja a két népet egyesíteni és a béke korszakát megnyitni. A munkások Internacionáléja és a nők Internacionáléja! Ez Keir Hardie végrendelete«.

A stockholmi rendőrség nőket bízott meg

az újonnan létesített női és gyermek-ügyosztályának vezetésével és ellenőrzésével. Az új intézmény főcélja a fogságban lévő nőkről és talált gyermekekről való gondoskodás.

A norvég igazságügyminisztériumban osztályfőnökké

nevezték ki Johanne Meyert, a norvég igazságügyminiszter volt titkárát; ő az első női osztályfőnök állami szolgálatban.

A női munka a háború után.

Franciaországban, csak úgy, mint a többi hadviselő államban, a nőmozgalom hívei már most élénken foglalkoznak annak a nehéz problémának a megoldásával, amit majd a dolgozó nők számára a háborús állapotokból a békés viszonyokba való átmenet jelent. Suzanne Grinberg — a párisi fellebbező-bíróságnál működő ügyvéd — kifejtette, hogy csak idejekorán életbeléptetett intézkedésekkel lesznek a későbbi nehézségek elkerülhetők. A jövő viszonyainak kialakulásában nem az a lényeges, hogy egy pár száz nőnek sikerült kiküzdeni, hogy a »férfi«-pályákat megnyitották számunkra s így mint orvosok, gyógyszerészek és ügyvédek működhetnek; fontos az, hogy milyen sors vár arra a sok ezer nőre, akik hadbavonult férjeik és fivérei helyett dolgoznak a gyárakban és műhelyekben. A háború befejeztével a vállalkozók ki lesznek téve a kísértésnek, ¹ hogy í sokkal olcsóbban dolgozó nőmunkásokat továbbra is megtartsák; ez pedig a két nem között okvetlenül elkeseredett éles versengést fog eredményezni. Mindennek az elkerülésére az egyetlen orvosság, ha a munkásnőknek már most a férfiakéval egyenlő magas munkabért fizetnek; csak úgy, ha ezt elértük, válik az igazi, becstelenes egyenjogúsítás valóra.

Az első női esküdtbíróság Amerikában,

San Franciskóban működik. A női esküdtek, kik női bűnösök felett hoznak határozatot, közismertek feltétlen igazságosságukról.

A nők választójoga Hollandiában.

Igen élénk mozgalom folyik Hollandiában a nők választójoga érdekében. Szeptemberben Hágában rendeztek az ügy hívei rendkívül látogatott gyűlést; az elnöklő Dr. Aletta H. Jacobs közölte, hogy Cort van der Linden miniszter, ki eddig határozott ellenzője volt a nők választójogának, most már barátságosabb magatartást tanúsít a nők ezen törekvésével szemben. Ezért azonban még nem szabad azt remélni, hogy a kormány teljesen a törvényjavaslat mellett fog állást foglalni; valószínűbb, hogy a döntést a kamarákra bizza.

A »Tägliche Rundschau« különös vállalkozásról ad hírt, melyet állítólag a holland nők terveznek. E szerint a kamaráknak Hollandia alkotmányának módosításáról folytatott tanácskozásai alatt a hollandus nők nagy számban fognak «jjel-nappal a parlament előtt táborozni, hogy nyomást gyakoroljanak a kormányra a nők általános választójogának életbeléptetése érdekében.

A nők választójoga Norvégiában.

A norvég nőknek 1907., óta van. korlátolt, 1913. óta pedig általános politikai választójoguk. A nőknek a törvényhozásra gyakorolt befolyása élénken nyilvánul meg abban, hogy sikerült több törvényjavaslatot keresztülvinni az anyák védelmére. Életbeléptek: 1909-ben az anyasági biztosításról, 1915-ben e törvény kiterjesztéséről, 1910-ben a házasság felbontásáról, 1915-ben a házasságon kívül született gyermekek védelméről hozott törvények.

Hivatásos gondozónők kiképzése Ausztriában.

Október 1-én nyílt meg Bécsben hivatásos gondozónők kiképzésére egy 6 hónapos tanfolyam; létesítését a közegészség terén szakszerűen kiképzett munkaerőkben mutatkozó nagy hiány tette szükségessé. A növények a tanfolyam befejeztével vizsgát tesznek és megfelelő javadalmazás (fizetésen kívül utazási illeték, betegség esetén ellátási jogosultság, stb.) fejében mint hivatásos gondozónők nyernek alkalmazást; különösen a tüdőbeteg- és csecsemőgondozók keretében és a járványok leküzdésének szolgálatában, de a nyilvános egészségügyi szolgálat egyéb ágaiban is fognak működni. A tanfolyamra kizárólag hivatásos, képezett betegápolónőket vesznek fel.

„A NŐ“

a feminista törekvéseknek, az asszonyi szolidaritásnak, a nemzetközi békés szervezkedésnek magyar szószólója.

Előfizetési díja: évi 5 korona

Ez sem történt volna meg.

(Kocsis Juliska esete.)

Lehetséges-e teljes, erős, tökéletes megfélemezést várni az emberi bestiáknak, amíg kérdezetlenek maradnak a sértettek neméből valók? Ki szabna szigorú büntetést arra a bűnre, amit csak ő, a büntetés-kiszabó a sértettek csak annak túrésére alkalmas objektumok. Nemcsak nem vesznek részt a rendkiszabásában, de még csak nem is ellenőrzők.

Nem tudjuk kellőképpen sajnálni az elpusztult kis emberbimbót. Mert a sajnálkozás mellé tolakszik a másik kérdés: miért, hogy ez (napirenden lévő eset és mindössze csak a megfojtás ténye tette újságese-ménnyé?

És csakis az teszi bűnné is. Büntetéssel járó, következményes, súlyos bünt csak az emberölés képez ilyen esetekben. Ha az a megveszett férfi egyszerűen odébb (áll s élve hagyja ja jégverem fenekén a kis legázoltat: nézzük, mi a szokásos következmény.

A kis lelkihulla kimászik a napvilágra. Tépett kis agyában rettentő zűrzavar támad. A szörnyűt, ami történt véle, át sem tudja még valójában gondolni. A testi kint érzi, a lelkiről homályos Szégyenérzései támadnak. És régről, nemzedékeken át beleoított, szóval meg sem magyarázott kettős morál révén megbélyegzettnek érzi magát. Arról, hogy hiszen, ő tehetetlen kis rongy- egy vadállat karmai között, erről nincs fogalma. Hogy az ő gyalázattá minősített megsértése nem raja gyalázat, erre nem oktatta senki az anyját. Hazakullog és gyötrődve, nyögve csikartatja ki magából a sérelmét. Akkor jön az anya rettenetes kálváriája. Saját lelkének ugyancsak ferdén vezetett felháborodása. Ami sohasem egyenes, ami sohasem csak a megbántott anyának dühe, hanem a fejbevagotté, aki ismét csak gyalázatot olvas az esetből saját és gyermeke fejére. Az uralkodó morál szerint leghelyesebben cselekszik, ha agyonhallgatja az esetet.

Ezt azonban sohasem lehet teljesen véghezvinni. Kiszivárog, mint a rothadás szaga a burgonyás pincéből. És húzódik az anya után, a gyerek után, végig a serdülőkoron, végig a nagyocská lánykodásán, ahol saját utcapajtásai vágják szemébe: Hisz te már nem is vagy lány!

Tegyük, hogy feljeleníti a lélekgylkost. Azt esetleg megbüntetik bizonyítások, tárgyalások, vallatások olyan halmaza után, amely a sértettre nézve mind egy-egy külön kálváriája.

Kérdjük, rendben van ez így? Így van, így szokás, így van szokásnak élénk tárva az uralkodó kettőst morál szentséges nevében.

De csak annak égisse alatt. A valóságos, az egyforma mértékkel mérő igazság szerint ez nem ilyenforma lenne. A sértett akkor a saját vádló köntöskében járna, nem bódulna meg a gyalázat bélyegétől, nem bújna meg, aki sértve, van.

Csak hogy ehhez, talán mindenekelőtt ehhez, szükséges, hogy a most csak sérthetők, s ilyes sértések után csak felrúgásra számíthatók neme lis beleszólhasson a törvényalkotásba.

S talán éppen ez, és mindenekelőtt és különösképpen ez, ami miatt nem engedhetik őket szóhoz azok, akik a maguk kényelmére alkotják különösen ereszen a törvényeket.

Sztempák Mariska (Nyíregyháza.)

A nő gazdasági munkája mint önálló kenyérkereset.*

Írta: Ágoston Péterné.

Földművelő ország vagyunk. Az a mi gazdagságunk, amit az »aranykalással ékes rónaság« terem, s amit ebből a mindennel megáldott földből nem tudunk kihozni, nz a mi szegénységünk. A mezőgazdaság fellendülésétől függ országunk sorsa, jövője, virágzása, népének jóléte és kulturális haladása — és elsősorban annak a 12 millió mezőgazdasági munkával foglalkozó embernek, aki csupán a földből él, a megélhetése és itthonmaradása.

Életkérdése mindnyájunknak, hogy mezőgazdasági munkával minél többen, minél intenzívebben és minél több hozzáértéssel foglalkozzanak. Viszont ez csak úgy lehetséges, ha a mezőgazdasággal való foglalkozás biztos és jó megélhetést és keresetet jelent.

A 12 millió közvetlenül a földből élő ember közül, — eki az ország lakosságának kétharmadát teszi — a statisztika szerint 5 millió a kereső. Ezek közt közel 1 millió — pontosan 921.000 nő van. A többi eltartott. E statisztikai adat azonban azért nem tekinthető teljesen megbízhatónak, mert a számlálásnál sok olyan családtagot, aki férje vagy apja gazdaságában dolgozik s a keresethez hozzájárul, bizonyára eltartottinak vettek fel s nem keresőnek.

Bátran állíthatjuk tehát, hogy mezőgazdasági kereső munkával foglalkozó nők számnálunk az 1 milliót jóval túlhaladja.

Ez a szám abszolúte nagynak, s a női munka térfoglalásának hívei szemében első pillanatra kedvezőnek tűnhetik, de valójában nem áll arányban azzal a körülménnyel, hogy mi főleg nyersanyag termelő országi vagyunk, aránylag gyenge iparral és kereskedelemmel.

Különösen szembetűnő ez az aránytalanság, ha a többi pályán foglalkozó nőkkal hasonlítjuk össze a gazdasági munkával foglalkozókat.

Az 1910-iki (legutolsó) statisztika szerint 1,830.000 volt a kereső nők száma; ebből

gazdasági munkával foglalkozott	921.000,
iparral és kereskedelemmel	501.000,
házi cseléd	341.000,
egyéb foglalkozású	265.000.

Ezen adatok érdekesen világítanak rá a női kenyérkereseti viszonyokra, mért annak dacára, hogy az ország egész lakosságának kétharmada él a földből, az önállóan kereső nőknek csak fele foglalkozik gazdasági munkával, míg a másik fele egyéb foglalkozási ágaknál nyert elhelyezést. És ezt a megállapítást ténylegesen még az sem befolyásolja, ha számolunk e statisztika adatainak bizonytalanságával és azzal a körülménnyel, hogy a feltüntetett 341 ezer házi cseléd és a 265.000 egyéb foglalkozásúak számadatában voltaképpen számos gazdasági munkával foglalkozó nő lappang. És természetesen nem szerepel a gazdasági munkával foglalkozó kereső nők adatában a kisgazda felesége, ki csak mint eltartott vagy segítő családtag van feltüntetve, továbbá a háziasszonyok, akiknek gazdasági munkáját nem számítják az önálló kereső munkákhoz. Mind ezt számba véve, az aránytalanság¹ országunk! termelő jellege és a (gazdasági munkával foglalkozó kereső nők száma közt mégis fennállt.

Még frappánsabban és meggyőzőbben beszél egy másik adat, mely szintén a gazdasági munkának mint női kenyérkeresetnek kedvezőtlen voltát bizonyítja. Tudjuk, hogy a kenyérkereső nők száma évről-évre növekszik, de míg pl.

* Mutatvány a most megjelent »Kongresszusi Naplóból.«

az ipari és kereskedői pályán az utolsó 10 év alatt megkétszereződött a kereső nők száma, a gazdasági munkánál nincs lényeges növekedés.

A kereső pályára céltudatosan készülő intelligens nők közül úgyszólván senkisémet választja a gazdasági pályát, mint kenyérkeresetet, sőt még a földműves osztály asszonyai is, akik ebbe a foglalkozásba beleszületnek, amikor csak tehetik, önként hagyják ott és más kereset után néznek. Az u. n. »Landflucht« nálunk is megvan, bár iparunk elmaradottsága mellett még nem öltött olyan arányokat, mint pl. Németországban. De a falu leányainak cselédi vagy gyári munkára való ösztönzése nálunk is folyton növekszik, s az industrializálódással, hacsak a földművelési viszonyok meg nem változnak, még inkább növekedni fog.

Hogy a gazdasági pálya a jelenlegi viszonyok közt nem tekinthető olyan női keresetágnak, mely intelligens és szakszerű munkával szemben állandó foglalkozást és biztos megélhetést jelent, s mely a föld intenzív művelésével jár, azt az a körülmény bizonyítja legjobban, hogy 921.000 mezőgazdasággal foglalkozó nő közül csak 210.000 az önállóan, illetve férjével együtt gazdálkodó. A többi 711.000 napszámos, vagy gazdasági cseléd, aki a legdurvább, legsúlyosabb, a nő fizikumának legkevésbé megfelelő és legrosszabbul fizetett munkát végzi.

A 12 millió földből élő ember közt tehát mindössze csak 210.000 olyan nő van Magyarországon, aki önállóan termel és gazdálkodik.

Annál sajnálatosabb ez a körülmény, mert nem csupán országunk érdeke, hogy miméi számosabban foglalkozzanak intenzív termeléssel, hanem mert a gazdasági munka s főleg annak egyes ágai a nőnek hajlamainál, szervezeténél és lelkületénél fogva sokkal megfelelőbb foglalkozást nyújtanának, mint sok olyan munka, melyhez a nő csak azon a révén jut, mert a férfiak mint rosszul fizetett munkát nem vállalják. Kevés olyan foglalkozás van, melyet a nő anyai és családi feladataival is olyan jól össze lehetne egyeztetni, mint a gazdasági munkái.

A föld, a természet, az állat és növény szeretete erősen él a bőben, s anyai hajlamainál fogva sokkal több türelemre, aprólékos gondozásra képes, mint a férfi, amely tulajdonságok eléggé meg sem becsülhetők az intenzív gazdálkodás egyes ágainál, mint a baromfityénésztésnél, zöldség- és gyümölcsstermelésnél, méhészetnél stb.

A múltban sokkalta nagyobb is volt a nőnek a termelőszerpe, mint napjainkban. Még a múlt század közepéig a háziasszony feladata volt a háztartási szükségletnek előállítás, nyersanyagok termelése és feldolgozása, ő látta el a házat a szükséges élelmiszerekkel, ő fonta, szötte háza számára a fehérneműt is.

A gyáripar és közlekedés fejlődése és a városi élet kialakulása mind szűkebb térre szorította és versenyképtelenné tette a házi termelést, úgy hogy a háztartási munkának ez az ág!a lassankint teljesen kisiklott a háziasszony kezéből s csupán az anyagok feldolgozása és megőrzése maradt meg hatáskörében s még ennek jelentősége is folyton csökken, a kis háztartások keretén belül, főleg a nagy városokban.

Csupán a parasztgazda és kisbirtokos felesége maradt meg önálló termelőnek, akinek a tej-, vaj-, baromfi-, gyümölcs- és zöldségtermelés és értékesítés olyan jövedelmet nyújt, mely számára bizonyos önállóságot és függetlenséget is biztosít. Ezen osztály asszonyainak alacsony műveltségi foka, szakképzettségük teljes hiánya s munkájuk fejlődési lehetőségének nehézsége mellett azonban érthető, ha primitív termelési rendszerüknek erős versenytársa akad a

falusi termelő szövetkezetekben és egyes gazdasági ágaknak vállaltszerű üzésében.

Ha kutatjuk most már az okokat, melyek a földműves osztály asszonyait a városba űzik és ugyanakkor útját állják annak, hogy intelligens nők nagyobb számban foglalkozzanak szakszerű és intenzív termeléssel, akkor olyan mélyen gyökerező bajokra akadunk, amelyekre prszagunk¹ olyan-érzékeny csapásai, mint a kivándorlás és a földnek általában csak extensív kihasználása is visszavezethető.

A földbirtokok jelenlegi eloszlása mellett a nagybirtokok és kötött birtoknak óriási a túlsúlya, amennyiben Magyarországnak közel 50 millió holdnyi művelhető területéből 34.420/0 a kötött birtok.

Már pedig úgy a nagy-, mint a kötött birtoknak! a külterjes művelés és napszámosokkal és béresekkkel való munkáltatás a jellege. A belterjes művelés, vagyis a földnek minden módon és eszközzel való legjobb kihasználása a nagybirtoknál azért lehetetlen, mert a nagy területeknek ilyen művelése óriási befektetést (sok felszerelést, gépet) igényelne, amelynek hozadéka csak hosszú idő múlva mutatkoznék. A külterjes művelés ezzel szemben nem igényel nagy tőkebefektetést, igaz, hogy nem is hajt annyi hasznot s épp ezért csak olcsó munkaerővel — tanulatlan napszámosokkal — tartható fenn.

A nagybirtok termelési rendszere az egész országi földművelésre rányomja a maga bélyegét, leszorítja a gazdasági munkabéreket, a tanulatlan munkaerők foglalkoztatásának kedvez és mindezzel megakadályozza az intenzív művelés kifejlődésének lehetőségeit. Hogy a nagybirtoknak szemben a kisbirtokkal tényleg bérlenyomó hatása van, azt adatok alapján mutatták ki. A munkabérek az egész országban összehasonlítva, kimutatták, hogy azokban a megyékben a legalacsonyabbak a munkabérek, ahol a legtöbb kötött és nagybirtok van.

A nagybirtok természetéből magyarázhatók a mezőgazdasági munka maradi viszonyai is, a jobbágyi állapothoz annyira hasonlitos munkafeltételek, amilyenek az alacsony munkabérek, a primitív természetbeni szolgáltatások, a hosszú munkaidő, az állandó munka hiánya és a szociális védelemnek fejletlensége. Míg az ipari munkást és munkásnőt a szociális törvények különböző intézkedései védik, jóléti és szociális intézmények támogatják (betegsegély, munkatilalmak, stb.), addig a gazdasági munkások helyzetének javítására eddig kevés történt.

Mindezen hátrányok egyformán sújtják a férfi és női mezőgazdasági munkásokat. De természetesen a nőnek helyzete a férfiénál ezenfelül is rosszabb, ami a női munka általános lebecsüléséből, a földműves munka nagy fizikai erőfeszítést igénylő természetéből és a nőnek függő családi helyzetéből magyarázható. Általános szokás pl., hogy a munkaszerződést a női családtagok nevében is a férfi köti, a fizetést ő veszi fel. Vagy a férfi magával viszi segédmunkásnak a nőt, pl. aratásnál s ő fizeti.

A női munkabérek különben ugyanolyan munkánál is általában jóval alacsonyabbak a mezőgazdasági munka minden ágában. Lehet-e csodálni ilyen körülmények közt, ha a zsellér leánya is inkább a megvetett cselédi munkát vagy az egészségtelen gyári munkát választja, amelyek mégis több függetlenséget és jobb keresetet biztosítanak neki.

Hogy a mezőgazdasági munkabérek általában milyen alacsonyak, továbbá, hogy a női munkabérek mennyivel alacsonyabbak a férfiakénál, azt a következő néhány adat is igazolja.

A földművelésügyi minisztérium által kiadott statisztika szerint az utolsó évtizedben a bérek átlaga a következő volt;

férfi napszám országos átlaga 151 fillér
 női napszám országos átlaga 105 fillér
 Biharmegyében a különböző mezőgazdasági munkák bére:

k a p á l á s férfi napszám 1.54 fillér, női napszám 1.20 fillér,
 a r a t á s férfi napszám 2.95 fillér, női napszám 1.92 fillér,
 c s é p l é s férfi napszám 2.15 fillér, női napszám 1.46 fillér.

Évi kereset:

Férfimunkás átlaga Biharmegyében 451 K
 Nőmunkás átlaga Biharmegyében 235 K
 Gazdasági cselédek évi bére Biharmegyében a természetben adott illetmények értékével együtt:
 férfimunkás 503 K
 nőmunkás 377 K

Hónapos cselédek átlagos havi bére Biharmegyében:
 élelmezéssel férfi 26.10 K, nő 17.— K
 élelmezés nélkül férfi 40.— K, nő 33.— K

Ezek az adatok magukban eleget beszélnek. Ezek azonban a háború előtti bérek. A maiak bizonyára magasabbak, de nem valószínű, hogy olyan mértékben emelkedtek volna, mint a háború alatti drágaság. A Nagyvárad Feministák Egyesületének munkaközvetítő irodájához sokan fordultak gazdasági munkásnőkért, a legtöbb esetben azt hangsúlyozva, hogy olyan feltételek melleit, amilyenek azon a vidéken általában szokásban vannak. Az idei nyárra is kerestek a megyében a főmunkaidőre hónapos gazdasági munkásnőt — jó fizetéssel, mint megjegyezték. Bére a lakáson és 3 kg. szalonnan kívül havi 40 K. A szerződés csak a nyári hónapokra vonatkozik és minden előforduló munkára kötelez. Ezek mai munkafeltételek nők számára, a háború második évének végén, a roppant férfihány mellett, a hihetetlen drágaság idejében, ugyanakkor, amikor egy 17 éves béresfiu havi 50-60 K-t és teljes ellátást kap.

A nagy problémák közül, melyeket a háború különösen aktuálissá tett, ránk nézve az intenzívebb termelés mikéntje egyike a legfontosabbaknak. A tömérdek anyagpusztulás, a külföldről való elszigeteltségünkől eredő nehézhöz behozatal, őrjási módon megnövelték a termények és a nyersanyag értékét, s a termelést az eddiginél is jobban fizető foglalkozássá tették. A húsdraágaság következtében rendkívül megnövekedett a jelentősége a termelés egyes, nálunk meglehetősen elhanyagolt ágainak, amilyen a baromfityenyésztés, a zöldség- és gyümölcskultúra, gyümölcsfeldolgozás, méhészet stb. A gazdaságnak éppen ezen ágai számára u. i. nem kedvez a nagybirtok termelési rendszere, mert olyan aprólékos gondot, figyelmet és türelmet igénylő munkák, melynek a napszámomunka nem felel meg. Ezek azok a termelési ágak, melyeket kisüzemszerűen egy-egy bérlet vagy kisbirtok keretein belül a nőknek nagyobb mértékben kell a jövőben felkarolniuk. A vidéki és falusi asszonyoknak be kell látniuk, hogy nem elegendő, ha gazdaságuk csupán saját háztartásukat látja el, hanem valóban termelővé kell válniuk. Másrészt azokkal a nőkkel, akik a nehézhöz megélhetés következtében mind nagyobb számban kénytelenek pályát választani és kenyérkereset után nézni, meg kell érteni, hogy a gazdasági pálya a legjobb jövedelmi lehetőségekkel és legtöbb sikerrel kecsegtető foglalkozás.

Nagyon nagy hátrány e tekintetben a nők szakképzésének teljes hiánya. Ami ismeretet és ügyességet e téren a nők elsajátíthatnak, azt többnyire csak szerencsés körülményeknek és igen sok fáradságos gyakorlatnak és kísérletezésnek köszönhetik. Munkájukat nem könnyíti meg a legjobb módszereknek, a szakmabeli fogásoknak ismerete, a példa, útbaigazítás és bizonyos szükséges elmé-

leti tudás. Mindazok számára pedig, akiknek nincs módjukban a gazdasági munkát gyakorlatilag elsajátítani, ez a foglalkozás teljesen el van zárva, bármilyen hajlamuk is van különben iránta. Az intenzív kertművelés és baromfityenyésztés föltétlenül szakértelmet igényel, és csakis ilyen módon válik jövedelmező foglalkozássá. Franciaország is elsősorban szakképzett asszonyainak köszönheti páratlan gyümölcskultúráját és baromfityenyésztését, valamint Belgium és Hollandia nagyszerű virág- és zöldségkultúráját.

Sürgős szükség van arra, hogy a gazdasági és kertészeti iskolák a nők előtt is megnyíljanak. Továbbá szükség van a népiskolákkal kapcsolatos gazdasági tanfolyanókra és főleg mintakertészetek és mintagazdaságok létesítésére, ahol a gyakorlati oktatás az elméletivel párhuzamosan haladjon. És végül a termékek előállításának és értékesítésének szabályozása céljából szükségesek lennének a falusi asszonyok gazdasági egyletei és értékesítő szövetkezetei.

Legnagyobb feladata e téren az államnak van, de marad tennivalója a községeknek, városoknak, egyesületeknek is, különösen a gazdálkodás egyes ágainak elősegítése és megkedveltetése körül.

Nagyvárad város szép példáját adta előrelátásának és gyakorlati érzékének, mikor a Nagyvárad Feministák Egyesületének beadványára 1915 tavaszán a város környékén levő, részben használatlan területeket konyhakertek céljára parcelláztatta és az egyesület útján olcsón bérbeadta. Ilyen módon a város 4 különböző helyén összesen 429 darab 100-200 □ méteres telket béreltek 2-3 koronájával a legszegényebb néposztály asszonyai, akik a kis kerteket maguk művelik meg. A város példája az idei tavasszal követőkre is talált, amennyiben magántulajdonosok is felajánlották parlagon heverő telkeiket az egyesületnek kiosztásra. Kibéreletlenül és megműveletlenül nem maradt egyetlen kertecske sem, melyeket tulajdonosaik nagy buzgalommal, bár nem egyforma hozzáértéssel munkálnak meg, s a kihasználatlan, trágyás földben buján terem meg a zöldségféle. A kis kertek megvalósítását a nagyvárad Földművelésügyi Kirendeltség is elősegítette azzal, hogy féláron juttatott kitűnő veteménymagvakat és burgonyát a kis kertek bérlőinek.

A baromfityenyésztés előmozdítására az egyesület megkeresésére a Földművelésügyi Kirendeltség már tavaly felállított néhány keltetőgépet és a kikeltett csirkéket az egyesület által ajánlott asszonyok vehették át. A keltetőtelep az idén hatalmasan kibővült, úgy hogy egyszerre 5-6000 tojást lehet keltetni. A nagy kereslet mellett ez még mindig kevésnek bizonyul.

A Kirendeltség újabb háztartási iskolát is létesített Nagyváradon, egy tágas, célszerűen berendezett városi épületben, ahol a főzőtanfolyamon kívül baromfityenyésztési, kertészeti, méhészeti stb. kurzusok is programmba vannak véve. Sőt a Kirendeltség kitűnő vezetője, Ipolyi Keller Gyula tanácsos, olyan háztartási kurzusok létesítését is tervezi, melyeken a főzés és házvezetés alapos elsajátítása és illetőket házvezetőnői, intézeti gondnoknői és penziós és szállodavezetői pályára képesítse. Mindezeknek megvalósítása hatalmasan elősegítené Nagyváradon a nők gazdasági munkájának útját.

Röviden összefoglalva sürgősen megvalósítandóknak tartjuk a nőknek a gazdasági munkában való jelentékenyebb térfoglalása érdekében a következőket:

1. olyan országos birtokpolitikát, mely nemcsak a meglevő kisbirtokok fennmaradásának kedvez, hanem parcelalázással és telepítéssel növeli azok számát, továbbá amely nagy mértékben elősegíti az intenzív földművelést, csatornázást és terméketlen területek termővé tételét;

A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

A postai közlekedés lassúsága folytán még nem közölhetjük azoknak az előadásoknak idejét, amelyekre *svéd, német és osztrák előadókat hívtunk meg*. Azért ezeket külön meghívóban jelezzük.

Felhívjuk tagtársaink figyelmét a *Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének* november 18-án és 19-én, mindenkor d. e. 10 órakor a Nemzeti Múzeum dísztermében tartandó *közgyűlésére*. Egyesületünk 2 indítványt terjeszt a közgyűlés elé, amelynek *részletes programja egyesületünkben megtekinthető*.

Lapunk e számával egyidejűleg jelenik meg júniusban betiltott *kongresszusunk naplója*, amelyet díjtalanul kapnak meg azok, akik a kongresszusra tagsági jegyet váltottak. **Bolti ára 4 K**, tagtársaink 3 K-ért kapják.

A kongresszusi napló minden pályaválasztás előtt álló nőre és minden nevelni akaró egyénre nézve nélkülözhetetlen ismereteket tartalmaz. Egyikünk se mulassza el megszerezni, elolvasni! ismerőseinkkel is véteessük meg, olvastassuk el; hadd járuljon hozzá a pályaválasztás és nevelés terén uralkodó káosz némi rendezéséhez! *Karácsonyi ajándéknak is kiválóan alkalmas*.

Lakásváltozások szíves bejelentését kérjük.

2. a gazdasági munkások munkafeltételeinek törvényes szabályozását és javítását;

5. olyan szociális törvényhozást (betegségély, anyasági biztosítás, rokkantségély, nyugdíj stb.), melyek alkalmasak a gazdasági munkás helyzetének javítására;

A nők számára az összes gazdasági és kertészeti iskolák megnyitását és olyan szakképzést, melynél a fősúlyt a gyakorlatra helyezik, s amely különböző termelési és kenyérkereseti foglalkozásra képesít.

A társadalom részéről pedig kívánatos volna, ha a gazdasági foglalkozások iránt nagyobb megértést, érdeklődést és megbecsülést tanúsítana. Ha jobban terjedne az a belátás, hogy a földművelés — eltekintve attól, hogy országunk léte függ tőle — nagy tudást, szakismeretet igénylő foglalkozás, mely semmivel sem alsóbbrendű munka az ipari, kereskedelmi vagy hivatalnoki foglalkozásnál; s hogy a szakszerű és okszerű gazdálkodás olyan sokoldalú ismeretet, áttekintést, számítást és előrelátást feltételez, mint bármelyik szellemi pálya.

Így fogva fel a gazdasági munka egyes ágait is, valamint a háztartási munka szakszerű és vállalatszerű üzését, valószínű, hogy a jövőben asszonyaink is tervszerűben és bizonyos vállalkozási kedvvel fognak e hatalmas munkálkodási teret nyújtó és jövedelmet ígérő foglalkozásokra készülni és azt mint kenyérkereseti pályát választani.

A nőmozgalom a nők gazdasági munkájának fejlesztését és önállósítását akarja előmozdítani; azt akarja, hogy a magyar asszony ne csupán földet túró, rosszul fizetett napszámos és cseléd legyen, hanem tudással gazdálkodó és önállóan termelő értékes ember; ezért hiven eddigi álláspontjához, azokat a törekvéseket kell támogatnia, melyek a demokratikus Magyarország mielőbbi megvalósulását célozzák; igazi demokráciának természetesen csak azt tekintheti, amely egyenlő polgárjogot ad nőknek és férfiaknak.

Most jelent meg

az 1916 június 10-13-ra
hirdetett és betiltott

Feminista Kongresszus Naplója

Ára 4.— korona.

:: A Feministák Egyesülete
tagjainak 3 korona. A kon-
gresszus tagjai ingyen kapják.

Az összeg beküldése után lapunk kiadó-
hivatala rögtön továbbítja a naplót.

Beérkezett művek.

(Ismertetésüket fentartjuk magunknak.)

Dr. Friedrich Vilmos: A tuberkulózis és az ellene való védekezés. A Népszava-könyvkereskedés kiadása.

E. B.: Az »új Ember«. Heisler és Kozol Budapest, kiadása.

Was eine Vormünderin wissen muss. Vier Vorträge zur Einführung in die Aufgaben der Vormundschaft. Herausgegeben vom Oesterr. Frauenstimmrechts-Komitee. Verlegt bei Hugó Heller & Cie Wien, I., Bauernmarkt 5, im Kriegsjahr 1915. Ara 1 korona.

Dr. Richárd Berger: Die häuslichen Dienstboten nach dem Kriege; Dienstbotenvereine. Staatsbürger-Bibliothek Heft 76. Volksvereins-Verlag G. m. b. H. M. Gladbach kiadása. Ara 45 Pfennig.

Dr. Clemens Wagener: Persien. Staatsbürger-Bibliothek 72. Volksvereins-Verlag G. m. b. H. M. Gladbach kiadása. Ara 45 Pfennig.

Mitteilungen der Centralarbeitsstätte für Jugendbewegung. Heft 1. 1. April 1916. Herausgeber: Wolfgang Breithaupt Berlin, Lichterfelde-West.

Schriften zur Jugendbewegung. Herausgegeben im Auftrage der Centralarbeitsstätte für Jugendbewegung von Max Hodann in Verbindung mit Klaus Albrecht, Wolfgang Breithaupt, Kari Vetter. April 1916. Kommissionsverlag von Radelli Hille, Leipzig. 6 füzet ára 2 Mk., egyes füzet ára 50 Pfennig.

Dr. phil. Helene Stöcker: Ehe und Konkubinat. Schriften des Deutschen Bundes für Mutterschutz, Ortsgruppe Berlin. Flugschrift Nr. III. Im Selbstverlage des Bundes. Ara 20 Pfennig.

Dr. phil. Helene Stöcker: Zehn Jahre Mutterschutz. Schriften des Deutschen Bundes für Mutterschutz, Ortsgruppe Berlin. Flugschrift Nr. V. Im Selbstverlage des Bundes. Ara 30 Pfennig.

Dr. Oskar Stillich: Die Bevölkerungsfrage und der Krieg. Kriegshefte des Bundes für Mutterschutz Berlin. Oesterheld & Co., Berlin W. 15. kiadása. Ara 20 Pfennig.

Dr. phil. Helene Stöcker: Lieben oder Hassen? Kriegshefte des Bundes für Mutterschutz Berlin. Oesterheld & Co., Berlin W. 15. kiadása, Ara 30 Pfennig.

Dr. phil. Helene Stöcker: Menschlichkeit. Kriegshefte des Bundes für Mutterschutz Berlin. Oesterheld & Co., Berlin W. 15. kiadása. Ara 30 Pfennig.

Dr. phil. Helene Stöcker: Moderné Bevolkerungspolitik. Kriegshefte des Bundes für Mutterschutz Berlin. Oesterheld & Co., Berlin W. 15. kiadása.

Dr. phil. Helene Stöcker: Geschlechtspsychologie und Krieg. Kriegshefte des Bundes für Mutterschutz. Nr. 3. Oesterheld & Co., Berlin W. 15. kiadása. Ara 30 Pfennig.

Prof. Dr. Kari Boné: Von guter Erziehung. Volksvereins-Verlag G. m. b. H. M. Gladbach kiadása. Ara 2.40 márka.

E. von Handel-Mazzetti: Der Blumenteufel. A Sekretariat Sozialer Studentenarbeit kiadása a Volksvereins-Verlag G. m. b. H. útján.

Tartalom:

Budapest vezet	165
A »Háziasszonyok Szövetsége« a feministák ellen.....	166
Dénes Zsófia: Levél Ignotushoz.....	167
Gyermektragédiák	109
Pikler-Freund Edit dr.: Nők sorozása	169
Szilágyi Géza: Első- és másodrendű nők	170
Hajdú Gizella: Miért nem haladunk gyorsabban?	171
Miért marjuk egymást?.....	172
Szemle.....	172
Áztempák Mariska: Ez sem történt volna meg	114
Szgosion Peterné: A nő gazdasági munkája, mint önálló kenyérkereset.....	174
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!.....	177
Beérkezett művek	178

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rózsa felelős szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szikra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	V., Mária Valéria-utca 12. szám. Telefon: 142-40.
»A Nő« a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyváradai, nyiregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a »Férfi liga a nők választójoga érdekében« hivatalos közlönye.	
Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	